Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
L serija

2024/2121

2024 8 6

Deklaracija dėl Teisingumo Teismo sprendimo *Komstroy* teisinių pasekmių ir bendro sutarimo dėl Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio netaikymo kaip ES vidaus arbitražo procedūrų pagrindo

PARENGTA EUROPOS SĄJUNGOS IR VALSTYBIŲ NARIŲ VYRIAUSYBIŲ ATSTOVŲ 2024 M. BIRŽELIO 26 D.

ATSIŽVELGDAMOS į 1994 m. gruodžio 17 d. Lisabonoje pasirašytą Energetikos chartijos sutartį (OL L 380, 1994 12 31, p. 24), kuri Europos Bendrijų vardu buvo patvirtinta 1997 m. rugsėjo 23 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 98/181/EB, EAPB, Euratomas (OL L 69, 1998 3 9, p. 1), su galimais pakeitimais (toliau – Energetikos chartijos sutartis),

ATSIŽVELGDAMOS į tarptautinės paprotinės teisės taisykles, kodifikuotas Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės (Vienos konvencija),

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad regioninės ekonominės integracijos organizacijos, apibrėžtos Energetikos chartijos sutarties 1 straipsnio 3 dalyje, narės pareiškia bendrą sutarimą dėl Sutarties aiškinimo ir taikymo savo *inter se* santykiuose,

PRIMINDAMOS, kad pasitraukimas iš Energetikos chartijos sutarties nedaro poveikio pasitraukusios šią Deklaraciją pasirašiusios šalies kaip regioninės ekonominės integracijos organizacijos narės statusui ir neužkerta kelio interesui pareikšti bendrą sutarimą dėl tos Sutarties aiškinimo ir taikymo tol, kol gali būti laikoma, kad ji turi teisinių padarinių tai narei, visų pirma atsižvelgiant į Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalį,

ATSIŽVELGDAMOS į Europos Sąjungos sutartį (toliau – ES sutartis), Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV), Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutartį (toliau – Euratomo sutartis) ir Europos Sąjungos bei Euratomo teisės bendruosius principus,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad nuorodos į Europos Sąjungą šioje Deklaracijoje taip pat turi būti suprantamos kaip nuorodos į jos pirmtakę Europos ekonominę bendriją ir vėliau į Europos bendriją iki tada, kai pastarąją pakeitė Europos Sąjunga,

PRIMINDAMOS, kad pagal Nuolatinio Tarptautinio Teisingumo Teismo praktiką (*Javožynos klausimas* (*Lenkijos ir Čekoslovakijos siena*), patariamoji nuomonė, [1923] NTTT B serija, Nr. 8, 37) ir Tarptautinio Teisingumo Teismo praktiką (*Išlygos dėl Konvencijos dėl kelio užkirtimo genocido nusikaltimui ir baudimo už jį*, patariamoji nuomonė, [1951] TTT ataskaitos, 15, 20) teisė pateikti autoritetingą teisės normos aiškinimą priklauso tik tarptautinio susitarimo šalims atsižvelgiant į tą susitarimą,

PRIMINDAMOS, kad Europos Sąjungos valstybės narės tą teisę pateikti autoritetingą Sąjungos ir Euratomo teisės aiškinimą suteikė Europos Sąjungos Teisingumo Teismui (ESTT), kaip paaiškino ESTT savo 2006 m. gegužės 30 d. Sprendime *Komisija / Airija (Mox Plant)*, C-459/03 (ECLI:EU:C:2006:345, 129–137 punktai), kuriame jis nustatė, kad išimtinė kompetencija aiškinti ir taikyti Sąjungos ir Euratomo teisę apima ir tarptautinių susitarimų, kurių šalys yra Europos Sąjunga, Euratomas ir valstybės narės, aiškinimą ir taikymą dviejų valstybių narių arba Europos Sąjungos ar Euratomo ir valstybės narės santykiuose,

PRIMINDAMOS, kad pagal SESV 344 straipsnį ir Euratomo sutarties 193 straipsnį Europos Sąjungos valstybės narės neturi teisės ginčų dėl ES sutarties, SESV ir Euratomo sutarties aiškinimo ar taikymo spręsti kitais būdais, nei nustatyta tose Sutartyse,

PRIMINDAMOS, kad 2018 m. kovo 6 d. Sprendime *Achmea*, C-284/16 (ECLI:EU:C:2018:158), ESTT nustatė, kad SESV 267 ir 344 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiama valstybių narių sudaryto tarptautinio susitarimo nuostata, pagal kurią vienos iš tų valstybių narių investuotojas, kilus ginčui dėl investicijų kitoje valstybėje narėje, gali iškelti bylą pastarajai valstybei narei arbitražo teisme, kurio jurisdikciją ta valstybė narė įsipareigojo pripažinti,

PRIMINDAMOS Europos Sąjungos nuolat kartojamą poziciją, kad Energetikos chartijos sutartis nebuvo skirta taikyti ES vidaus santykiams ir kad Europos Sąjunga, Euratomas ir jų valstybės narės neketino ir negalėjo ketinti, kad Energetikos chartijos sutartimi tarp jų būtų nustatytos kokios nors pareigos, nes dėl jos buvo deramasi kaip dėl Europos Sąjungos išorės energetikos politikos priemonės siekiant sukurti energetikos srities bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis sistemą, o Sąjungos vidaus energetikos politiką, priešingai, sudaro išsami taisyklių sistema, skirta energetikos srities vidaus rinkai sukurti ir kuria reglamentuojami tik valstybių narių tarpusavio santykiai,

PRIMINDAMOS, kad, kaip ESTT nustatė 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendime *Komstroy*, C-741/19 (ECLI:EU:C:2021:655, 66 punktas, toliau – Sprendimas *Komstroy*), ir patvirtino savo Nuomonėje 1/20 (ECLI:EU:C:2022:485, 47 punktas), Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 2 dalies c punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis netaikomas vienos valstybės narės ir kitos valstybės narės investuotojo ginčams dėl pastarojo investicijos pirmojoje valstybėje narėje,

PRIMINDAMOS, kad Sprendime *Komstroy* pateiktas Energetikos chartijos sutarties aiškinimas, kaip kompetentingo teismo pateiktas aiškinimas, kuriuo laikomasi bendrojo viešosios tarptautinės teisės principo, taikomas nuo tada, kai Europos Sąjunga, Euratomas ir jų valstybės narės patvirtino Energetikos chartijos sutartį,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad SESV 267 ir 344 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamas Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio aiškinimas, pagal kurį vienos Europos Sąjungos valstybės narės investuotojo ir kitos Europos Sąjungos valstybės narės, Europos Sąjungos arba Euratomo ginčus leidžiama spręsti arbitražo teisme (toliau – ES vidaus arbitražo procedūra), ir

bet kuriuo atveju ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad tais atvejais, kai ginčų negalima išspręsti taikiai, šalis gali kaip visada nuspręsti pagal nacionalinę teisę perduoti spręsti vienos valstybės narės (arba, atitinkamais atvejais, Europos Sąjungos arba Euratomo) ir kitos valstybės narės investuotojo ginčus kompetentingiems teismams arba administraciniams teismams, kaip užtikrinama bendraisiais teisės principais ir pagarba pagrindinėms teisėms, įtvirtintoms, *inter alia*, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje,

LAIKYDAMOSI bendro sutarimo, pareikšto šioje Deklaracijoje, kad dėl to tokia nuostata kaip Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis negalėjo praeityje, negali dabar ir negalės ateityje būti vienos valstybės narės investuotojo pradėtos arbitražo procedūros dėl investicijų kitoje valstybėje narėje teisinis pagrindas,

PAKARTODAMOS prie Tarpvyriausybinės konferencijos, patvirtinusios Lisabonos sutartį, Baigiamojo akto pridėtą Deklaraciją Nr. 17, kurioje primenama, kad Sutartys ir teisės aktai, kuriuos priima Sąjunga remdamasi Sutartimis, turi viršenybę prieš valstybių narių teisės aktus ir kad viršenybės principas yra kolizinė norma jų tarpusavio santykiuose,

todėl PRIMINDAMOS, kad siekiant išspręsti bet kokią normų koliziją Europos Sąjungos valstybių narių pagal tarptautinę teisę sudarytas tarptautinis susitarimas gali būti taikomas ES vidaus santykiams tik tiek, kiek jo nuostatos atitinka ES sutartis,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad dėl to, jog Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis netaikomas kaip ES vidaus arbitražo procedūrų teisinis pagrindas, Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalis taip pat negali būti taikoma ir nebuvo numatyta taikyti tokioms procedūroms,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad dėl to, jog Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis netaikomas kaip ES vidaus arbitražo procedūrų teisinis pagrindas, atvejais, kai vyksta ES vidaus arbitražo procedūros, šią Deklaraciją pasirašiusios šalys, kurios yra susijusios su tomis procedūromis kaip atsakovė arba investuotojo buveinės valstybė, turėtų bendradarbiauti tarpusavyje siekdamos užtikrinti, kad apie šios Deklaracijos egzistavimą būtų pranešta atitinkamam arbitražo teismui, kad būtų galima padaryti atitinkamą išvadą dėl teismo jurisdikcijos nebuvimo,

be to, ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad neturėtų būti registruojamos jokios naujos ES vidaus arbitražo procedūros, ir

SUTIKDAMOS, kad tais atvejais, kai pranešimas apie arbitražą vis dėlto pateikiamas, pasirašiusios šalys, kurios yra susijusios su tomis procedūromis kaip atsakovė arba investuotojo buveinės valstybė, turėtų bendradarbiauti tarpusavyje siekdamos užtikrinti, kad apie šios Deklaracijos egzistavimą būtų pranešta atitinkamam arbitražo teismui, kad būtų galima padaryti atitinkamą išvadą, jog Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis negali būti tokių procedūrų teisinis pagrindas,

vis dėlto ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad arbitražo susitarimai ir sprendimai ES vidaus investicijų arbitražo bylose, kurių nebegalima anuliuoti arba atidėti ir kurių buvo savanoriškai laikomasi ar kurie buvo galutinai įvykdyti, neturėtų būti ginčijami,

APGAILESTAUDAMOS, kad arbitražo teismai per ES vidaus arbitražo procedūras, pradėtas darant nuorodą į Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnį, jau priėmė arbitražo sprendimus, toliau juos priima ir vis dar gali priimti pažeisdami Europos Sąjungos ir Euratomo taisykles, be kita ko, kaip nurodyta ESTT aiškinimuose,

taip pat APGAILESTAUDAMOS, kad tokie arbitražo sprendimai yra vykdymo užtikrinimo procedūrų objektas, įskaitant trečiosiose valstybėse, kad per vykstančias ES vidaus arbitražo procedūras, kurios neva grindžiamos Energetikos chartijos sutarties 26 straipsniu, arbitražo teismai neatsisako kompetencijos ir jurisdikcijos ir kad arbitražo institucijos ir toliau registruoja naujas arbitražo procedūras ir neatmeta jų kaip akivaizdžiai nepriimtinų dėl to, kad nėra sutikimo perduoti spręsti arbitražo tvarka,

todėl ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad būtina aiškiai ir nedviprasmiškai pakartoti nuoseklią Europos Sąjungos ir jos valstybių narių poziciją sudarant priemonę, kuria dar kartą patvirtinamas jų bendras sutarimas dėl Energetikos chartijos sutarties, kaip ją aiškina ESTT, aiškinimo ir taikymo tiek, kiek tai susiję su ES vidaus arbitražo procedūromis,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad, remiantis 1970 m. vasario 5 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimu *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgija prieš Ispaniją)* (1970 m. TTT ataskaitos, p. 3, 33 ir 35 punktai) ir kaip ESTT paaiškino Sprendime *Komstroy*, tam tikromis Energetikos chartijos sutarties nuostatomis siekiama reglamentuoti dvišalius santykius,

todėl ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad bet kokia tokia priemonė susijusi tik su dvišaliais santykiais tarp atitinkamai Europos Sąjungos, Euratomo ir jų valstybių narių ir kartu tų Energetikos chartijos sutarties Susitariančiųjų Šalių investuotojų ir kad dėl to šia Deklaracija daromas poveikis tik šalims, kurios reglamentuojamos Europos Sąjungos taisyklėmis kaip regioninė ekonominės integracijos organizacija, apibrėžta Energetikos chartijos sutarties 1 straipsnio 3 dalyje, ir nedaromas poveikis kitų Energetikos chartijos sutarties šalių naudojimuisi savo teisėmis pagal tą Sutartį arba jų pareigų vykdymui,

PRIMINDAMOS, kad Europos Sąjunga ir Euratomas bei jų valstybės narės pranešė kitoms Energetikos chartijos sutarties Susitariančiosioms Šalims apie savo ketinimą sudaryti susitarimą dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo ir taikymo,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad tokiu būdu ir laikydamosi savo teisinių pareigų pagal ES ir Euratomo teisę, tačiau nedarant poveikio jų teisei pareikšti tokias pretenzijas, kokias jos laiko tinkamomis dėl išlaidų, kurias jos patiria kaip atsakovės ir kurios susijusios su ES vidaus arbitražo procedūromis, Europos Sąjunga, Euratomas ir jų valstybės narės užtikrina visišką ir veiksmingą Sprendimo *Komstroy* laikymąsi, galiojančių arbitražo sprendimų nevykdytinumą, arbitražo teismų pareigą nedelsiant nutraukti visas vykstančias ES vidaus arbitražo procedūras ir arbitražo institucijų pareigą neregistruoti jokių būsimų ES vidaus arbitražo procedūrų, atsižvelgiant į jų atitinkamus įgaliojimus pagal ICSID konvencijos 36 straipsnio 3 dalį ir SCC arbitražo taisyklių 12 straipsnį, bei arbitražo teismų pareigą paskelbti, kad bet kokia ES vidaus arbitražo procedūra neturi teisinio pagrindo,

SUPRASDAMOS, kad ši Deklaracija taikoma investuotojų ir valstybės arbitražo procedūroms, kuriose dalyvauja Europos Sąjunga arba jos valstybės narės kaip ES vidaus ginčų šalys pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnį, vykdomoms pagal bet kurią arbitražo konvenciją ar taisyklių rinkinį, įskaitant Konvenciją dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių bei juridinių asmenų investicinių ginčų sprendimo (ICSID konvencija) ir ICSID arbitražo taisykles, Stokholmo prekybos rūmų (SCC) Arbitražo instituto arbitražo taisykles, Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) arbitražo taisykles ir *ad hoc* arbitražą,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad po šios Deklaracijos ją pasirašiusios šalys ketina įforminti savo bendrą sutarimą keliašale sutartimi, dėl kurios teksto šią deklaraciją pasirašiusios šalys derėjosi ir jį parafavo, norėdamos parodyti, kad dėl teksto yra sutarta, ir dėti visas pastangas, kad laiku deponuotų tos sutarties ratifikavimo, patvirtinimo ar priėmimo dokumentus,

TURĖDAMOS OMENYJE, kad šios Deklaracijos nuostatos nedaro poveikio Europos Komisijos ar bet kurios valstybės narės galimybei kreiptis į ESTT remiantis SESV 258, 259 ir 260 straipsniais,

ATSIŽVELGDAMOS Į TAI, KAS IŠDĖSTYTA, EUROPOS SĄJUNGA IR JOS VALSTYBĖS NARĖS (TOLIAU – PASIRAŠIUSIOS ŠALYS)

PAREIŠKIA, KAD JOS PRITARIA TOKIAM BENDRAM SUPRATIMUI DĖL ENERGETIKOS CHARTIJOS SUTARTIES 26 STRAIPSNIO KAIP ES VIDAUS ARBITRAŽO PROCEDŪRŲ PAGRINDO NETAIKYMO:

1. **Siekdamos didesnio aiškumo pasirašiusios šalys dar kartą patvirtina, kad jos laikosi bendro sutarimo dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo ir taikymo, pagal kurį tos Sutarties 26 straipsnis negali ir niekada negalėjo būti ES vidaus arbitražo procedūrų teisinis pagrindas.**

   Tas bendras sutarimas grindžiamas šiais Sąjungos teisės elementais:

   i) **Europos Sąjungos Teisingumo Teismo aiškinimu, pagal kurį Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis netaikomas ir niekada neturėjo būti taikomas kaip ES vidaus arbitražo procedūrų pagrindas, ir**

   ii) **Europos Sąjungos teisės viršenybe, kuri priminta prie Tarpvyriausybinės konferencijos, patvirtinusios Lisabonos sutartį, Baigiamojo akto pridėtoje Deklaracijoje Nr. 17 kaip tarptautinės teisės norma, kuria reglamentuojama normų kolizija jų tarpusavio santykiuose, todėl bet kuriuo atveju Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis nėra ir negalėjo būti taikomas kaip ES vidaus arbitražo procedūrų pagrindas.**

2. **Siekdamos didesnio aiškumo pasirašiusios šalys dar kartą patvirtina, kad jos laikosi bendro sutarimo, jog dėl to, kad nėra ES vidaus arbitražo procedūrų pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnį teisinio pagrindo, tokioms procedūroms negali ir negalėjo būti taikoma ir Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalis. Atitinkamai šiuo atžvilgiu Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalis negalėjo turėti jokių teisinių padarinių ES vidaus santykiuose, kai pasirašiusi šalis pasitraukė iš Energetikos chartijos sutarties prieš sudarant šią Deklaraciją, ir ji neturės jokių teisinių padarinių ES vidaus santykiuose, jei pasirašiusi šalis iš Energetikos chartijos sutarties pasitrauks vėliau.**

3. **Siekdamos didesnio aiškumo pasirašiusios šalys pareiškia, kad pagal 1 ir 2 dalyse pareikštą bendrą sutarimą ir nedarant jam poveikio, Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis netaikomas kaip ES vidaus arbitražo procedūrų pagrindas ir kad šiuo atžvilgiu Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalis neturės teisinių padarinių ES vidaus santykiuose.**

4. **1–3 dalys nedaro poveikio kitų Energetikos chartijos sutarties nuostatų aiškinimui ir taikymui tiek, kiek jos susijusios su ES vidaus santykiais.**

Priimta Briuselyje vienu originaliu egzemplioriumi airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, kroatų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, nyderlandų, portugalų, prancūzų, rumunų, slovakų, slovėnų, suomių, švedų, vengrų ir vokiečių kalbomis

2024 m. birželio 26 d.